

Konference Americké psychiatrické společnosti (APA)

„Psychosomatická medicína – integrace psychiatrie a medicíny“

(USA, Atlanta, Georgia, 21.–26. května 2005)

Jednalo se o 158. konferenci, což svědčí o velmi dlouhé tradici. Je vhodné si uvědomit, že organizaci APA založil již v roce 1844 Benjamin Rush (naši společnost v roce 1919 Antonín Heveroch – za Rakouska-Uherska a za I. světové války to nebylo možné) a jeho následovatelé tuto organizaci rozvíjejí tak, že je nejvýznamnější a mocnou představitelkou našeho oboru v nejvýznamnější zemi současného světa s několika desítkami stálých zaměstnanců.

Atlanta

Atlanta je typické kontinentální americké město s moderním „downtownem“, mnoha mrakodrapy, velkými sportovišti, prázdnými (viz fotografie pořázená v nedělním dopoledni), často neupravenými prostory, pro Evropana s nezvykle mnoha bezdomovci, povětšinou afroameričany, zřejmě často trpícími duševní poruchou. Atlanta ale má i svá specifika. Je to město, kde se narodil bojovník za práva černochů Martin Luther King, zastřelený za nevyjasněných okolností v Memphisu v r. 1968 (v hotelu nevěděli, kde přesně jeho centrum je) a americký prezident zvolený za Demokratickou stranu Jimmy Carter (byli jsme v jeho krásném centru s prezidentskou knihovnou). Je zde i sídlo Coca Coly, CNN a Delta Airlines. V roce 1996 se zde uskutečnily Olympijské hry, na které místní vzpomínají především díky tehdy spáchanému atentátu pravicového extrémisty bojujícího proti potratům.

Prezidentská výměna

Tradičně na konferenci dochází ke střídání prezidentů APA, kteří mají dle stanov pouze jednoleté údobí (kontinuitu zde zajišťuje profesionální tým vedený lékařským ředitelem APA). Kongres tradičně úředně začíná projevem odstupujícího a nastupujícího prezidenta.

Michelle B. Riba, odstupující předsedkyně pracující na Univerzitě v Michiganu, referovala o průběhu posledního roku, ve kterém si dala za úkol propagovat pět oblastí, které měly zlepšit psychiatrickou péči. Jednalo se o psychiatrickou péči o vysokoškolské studenty, vzdělávání v psychiatrii, obranu psychiatrie, vztahy s vládou a psychosomatickou medicínu. Podle jejích zkušeností

Obr. 1. Atlanta – místo konání 158. konference Americké psychiatrické společnosti (APA).

ze setkání se studenty, tito často trpí poruchami příjmu potravy, problémy s alkoholem, depresí se sebevražednými tendencemi. Za tímto účelem zřídila prezidentskou pracovní skupinu. Přivítala, že americká vláda podporuje program prevence sebevražd. M. Riba iniciovala přípravu nového kurikula pro pregraduální vzdělávání v psychiatrii, které by mělo zohlednit nejnovější poznatky v oblasti duševních poruch i ve výukových metodách. APA také propaguje psychiatrii mezi absolventy lékařských fakult. Rok 2005 považuje za významný, protože se obrátil trend klesajícího zájmu o naši profesi. Probíhá také program podporující výchovu zaměřenou na klinický výzkum. Americké kolegy trápí snaha psychologů získat preskripční kompetenci, což je pro APA nepřijatelné. Stejně tak snaha FDA varovat veřejnost před nesprávným používáním SSRI v léčbě dětí a dospívajících vyvolala osvětovou kampaň APA. Psychosomatika je oblast, která jasně propojuje psychiatrii s ostatními lékařskými obory. Je proto podle dr. Riby třeba podporovat výzkum v této oblasti, odbourávat bariéry bránící poskytování psychiatrické péče v celé medicíně a podpořit financování této péče.

Projev nastupujícího prezidenta APA Stevena Sharfsteina z Baltimoru vyvolal velkou pozornost a různorodou odezvu. Dr. Sharfstein konstatoval, že během volební kampaně vyslechl mnoho názorů

svých kolegů. Týkaly se zneužívání „managed care“ plátců, obav z předepisování léků psychology, nadměrného vlivu farmaceutického průmyslu, přetrvávající stigmatizace. Nový prezident ale považuje za nejvýznamnější aktuální problém krizi amerického zdravotního systému, a tím i psychiatrie. Jedná se o jeho dostupnost, resp. nedostupnost (65–75 milionů Američanů není prakticky pojištěno pro případ duševní poruchy), o vysoké náklady (zdravotní systém nyní čerpá 15 % hrubého národního produktu – u nás asi 7 %, v roce 2014 to má být již 20 %) a o kvalitu poskytované péče, kterou nikdo neměří a rozhodně ekonomicky nezohledňuje. Otázku „co udělat?“ považuje za špatnou, protože žádná ze zúčastněných stran nemá dostatečnou morální autoritu, aby dokázala pro takovýto obtížný cíl získat rozhodující politickou většinu. Nejvhodnějšími by pro tento úkol mohli být díky svému vzdělání a Hippokratově přísaze lékaři, resp. psychiatři. Schází jim ale právě důvěryhodnost. Až příliš často zakrývali úmyslné odborné omyly svých kolegů. Dovolili, aby biopsychosociální model se stal modelem bio-bio-bio. Připustili velkou nerovnost v přístupu ke zdravotní péči. Nechali se korumpovat lukrativní spoluprací s farmaceutickým průmyslem. Mnozí se na psychiatrii dívají jako na zájmovou skupinu, která se tak, bohužel, skutečně často chová. Cestou dále je „recommitment“ – opět se oddat obraně našich zanedbávaných a stigmatizovaných pacientů. Ta ale musí jít za hranice medicíny. Např. dospělí trpící duševními poruchami jsou střílení a zabíjení policisty, kteří nejsou školeni, jak s takovými jedinci zacházet. Nemusíme vždy souhlasit s konzumenty organizací, ale musíme s nimi spolupracovat. Musíme se naučit odmítat některé nabídky firem. Musíme umět chránit naše základní profesionální hodnoty. I v době teroristických útoků je třeba hájit lékařskou mlčenlivost. Takových příkladů a myšlenek uvedl dr. Scharfstein ve svém projevu mnohem více. Závěrem konstatoval, že samozřejmě nelze vše stihnout během jednoletého prezidentského období. Avšak je třeba zvýšit prestiž APA i tím, že do ní vstoupí více odborníků a budou aktivněji na těchto projektech pracovat. Takový příklad by pak mohl sloužit i jiným profesím v rámci medicíny.

Ocenění

Během konference byla udělena nejrůznější ocenění a medaile. Jsme rádi, že náš bývalý kolega, prof. Richard Balon, který v současné době působí v Department of Psychiatry and Behavioral Sciences, Wayne State University v Detroitu, byl oceněn zvláštní pochvalou předsedy APA za dlouholetou činnost především v oblasti pregraduálního i postgraduálního vzdělávání v psychiatrii.

„Psychiatrie katastrof“

Velmi zajímavé bylo sympozium pořádané pod

záštitou APA, WPA a WHO v Carter Centre na téma „Globální katastrofy: výzva pro psychiatrii a veřejné zdravotnictví“, kterému předsedali prezidenti APA i WPA. A. Okasha oznámil, že WPA věnovala 40 000 USD na výcvik terapeutů na Srí Lance a v Indonézii (naše společnost na toto konto přispěla částkou 38 000 Kč!). Poukázal na transkulturní rozdíly v reakcích na stres. Posttraumatická stresová porucha se u asijského obyvatelstva rozvinula ve velmi malém procentu případů. Je to třeba brát v úvahu při další revizi diagnostického systému. Shekhar Saxena (WHO), který koordinoval pomoc přímo na místě, zopakoval, že Tsunami v jihovýchodní Asii zanechalo 300 000 mrtvých, 500 000 zraněných a 5 milionů lidí ztratilo obydlí. Dnes se již o této tragédii ve sdělovacích prostředcích skoro vůbec nemluví. Přitom se odhaduje, že výskyt vážných duševních poruch v oblasti se přibližně zdvojnásobil, mírné až středně těžké duševní poruchy se vyskytují asi u 20 % postižených a psychologická nepohoda až u jedné poloviny z nich. Hodně peněz přišlo na začátku, nyní se jich ale nedostává (i v tomto jsme byli předvídaví). Přijelo mnoho dobrovolníků na krátkou dobu, kteří se s místními vůbec jazykově i kulturně nedohodli. Tato forma pomoci byla zcela kontraproduktivní. Jediným správným řešením, jak pomoci postiženým, je budování místní sítě psychiatrické a psychologické pomoci. Zonální reprezentant WPA Paradeshvara Deva (Malajsie) podtrhl tu skutečnost, že v celé oblasti žije 1,6 miliardy obyvatel a pracuje tam jen 5000 psychiatrů. V Aceh je to potom 6 psychiatrů na 4,5 milionu, to je 0,13/100 000 (u nás je to 100krát více!). Srinivasi Murthy (Indie) upozornil, že kritéria kvality poskytované péče jsou ve srovnání s našimi standardy řádově jiná. Po supercyklonu Orissa se jim osvědčilo 5 půldenních školení pro „psychotherapeuty“. Zástupce Evropy Lennart Levi (Švédsko) zopakoval, že tato skandinávská země měla v Thajsku v době katastrofy 30 000 turistů, z nichž velká část musela být akutně evakuována a 500 jich zemřelo. Zdůraznil, že normální reakcí na stres není patologie (PTSD), ale rozvoj (PTG – posttraumatic growth). Frank Njenga (Kenya) informoval, že i když vlna tsunami dorazila až k břehům jejich země, nedošlo prakticky k žádným ztrátám na životech. Kenya má totiž dobře vybudovaný výstražný informační systém. Ten vznikl před mnoha lety po vybombardování amerického velvyslanectví Al-Kaydou. Postiženo bylo též Somálsko. Zde ale nikdo nebyl schopen škody ani spočítat a největší pomocí pro postižené bylo zabezpečení pitné vody a dalších základních životních prostředků. Všichni referující i diskutující zdůrazňovali tu zkušenost, že nejlepší pomocí lidem postiženým výrazným psychologickým stresem je budování místní sítě služeb. Např. ozdravné pobyty dětí ve vzdálených sanatoriích a lázních (např. česká pomoc Beslanu) považují přímo za

kontraproduktivní. Zástupci WHO informovali o nejčerstvějším usnesení valného shromáždění A 58/17 z 14. 5. 2005, které opět zdůrazňuje význam „diasabilities“ v současném světě a jejich prevenci a rehabilitaci v rámci komunity.

Psychofarmaka

V USA patří 85 % předepsaných antipsychotik do 2. generace (u nás asi 40 %, jedná se o částku asi 500 milionů Kč za rok). Bylo proto zajímavé sledovat diskusi zkušených výzkumníků a kliniků Iry Glicka a Johna Davise na straně jedné a Rajiva Tandong a Williama Carpentera na straně druhé na téma „*Druhá generace antipsychotik je jednoznačně nadřazena v bezpečnosti a efektivitě klasickým neuroleptikům*“. Glick a Davis tento názor zastávají a doporučují první generaci neuzít. Svě postoje a zveřejnili v roce 2003 v metaanalýze publikované v nejprestižnějším světovém klinicko-psychiatrickém časopise Archives of General Psychiatry. Tandon a Carpenter jim oponovali s tím, že SGA mají některé výhody, ale individuálně i některé nevýhody a rozhodně nejsou jednoznačně výhodnější. Můžeme se těšit na jejich metaanalytický pohled na tuto problematiku, který vyjde v tomto roce ve stejném časopise.

Genomická éra vs. nedostatek prostředků

Ředitel Výzkumného ústavu duševního zdraví (NIMH) Thomas Insel přednesl sdělení na téma „*Psychiatrie v genomické éře*“ u příležitosti udělení Judd Marmor Award. Konstatoval, že obrovské pokroky v neurovědách i popis lidského genomu zatím nepřinesly pro praktickou psychiatrii revoluční změny. Očekávat je lze v následujících letech především ve třech oblastech. Identifikace genetických variací odpovídající za náchylnost ke vzniku duševních poruch může vést k objevení zatím neznámých molekulárně-patofyziologických mechanismů, a tím i k novým terapeutickým zásahům. Stále se vyvíjející zobrazovací metody mozku popíší nové biomarkery, a tím i diagnostické testy, které nahradí dosavadní diagnostické fenomenologické manuály. Uvedené pokroky konečně umožní i individualizaci léčebných procedur i z hlediska jednotlivých poruch u různých pacientů. Během sympozia byly k dispozici materiály NIMH týkající se výzkumných priorit tohoto výzkumného ústavu, které bylo nutno nově vytvořit vzhledem k sníženému rozpočtu (na rok 2005 pouze 1,4 miliardy dolarů!!!). Mezi hlavní úkoly NIMH patří podpora základního výzkumu, převedení jeho výsledků do péče o pacienty, která povede ke zmenšení jejich utrpení a zajištění, aby tyto léčebné prostředky mohly být použity v rozličných subpopulacích a rozličných typech zařízení. Podle zaměření výzkumu má NIMH v současnosti 5 divizí: divize neurovědní a základních behaviorálních věd, divize dospělého aplikovaného výzkumu a léčebného vývoje, obdobná divize pedopsychiatrická, divize

AIDS, zdraví a behaviorálního výzkumu (kouření, diety, stigma...) a konečně divize výzkumu služeb a intervence.

Psychosomatika v sympoziích

Rada sympozií byla věnována hlavnímu tématu konference – psychosomatice. Firma Pfizer připomněla vztahy mezi depresí a reproduktivními údobími žen, astmatem a depresí a kardiovaskulárními poruchami (R. Krisnan). Zazněla zde analýza prioritní studie SADHART, která prokázala bezpečnost podávání sertralinu u pacientů po prodělaném infarktu myokardu i po mozkové mrtvici. Módním tématem se stala fibromyalgie a algický syndrom vůbec. Léčebný přístup je zde samozřejmě komplexní, včetně podávání různých antidepresiv. V sympoziu firmy Wyeth byl opět zdůrazněn význam dosažení plné remise v léčbě afektivních poruch a její rozdílný časový nástup při použití různých psychofarmak. Stejným tématem se opakovaně zabývala sympozia firem Cephalon a Cyberonics. V případě rezistentní deprese jsou zvažovány i možnosti nových biologických léčebných metod. Tyto se snaží být stejně účinné jako elektrokonvulzivní terapie, ale šetrnější (rTMS), nebo naopak invazivnější při zaměření na vysoce rezistentní případy (vagová a hluboká přímá stimulace mozku). Firma Lilly kromě jiného pod vedením zkušeného S. Yudofského demonstrovala současné poznatky o patofyziologii a morfologických změnách mozku u jednotlivých duševních poruch. Bristol-Myers Squibb v sympoziu o izulिनové rezistenci a metabolickém syndromu představil též autora této moderní patofyziologické jednotky, penzionovaného endokrinologa Geralda Reavena. Další referující poukázali na tu skutečnost, že metabolické změny se nevyskytují pouze u schizofrenie, ale propojují např. afektivní poruchy s Alzheimerovou chorobou či kardiovaskulárními nemocemi.

Neobvyklá setkání

Zajímavé bylo diskusní setkání s Gregem Louganisem. Pro ty, kteří se nezajímají o sport připomenou, že se jedná o skokana do vody, který získal 6 olympijských medailí, z toho 4 zlaté z OH v Los Angeles 1984 a Soulu 1988, 4krát byl mistrem světa. Od svých 12 let trpěl depresemi, když mu bylo sděleno, že vzhledem k poškození kolena se nebude moci věnovat sportovní gymnastice. I když své uplatnění našel později v jiném sportu, ve skocích do vody, přesto trpěl poruchami sebevědomí. Během dospívání se několikrát pokusil o sebevraždu. Před OH v Soulu se dozvěděl o tom, že je HIV pozitivní. Tuto diagnózu dlouho tajil, aby nenarušil svoji profesionální kariéru. Avšak později začal cestovat po Spojených státech a ukázal, jak se dá úspěšně žít s duševní i závažnou tělesnou chorobou. V roce 1988 mu bylo uděleno ocenění „American Olympic Committee Spirit Award“ jako spor-

tovci, který nejvíce prezentoval olympijského ducha a prokázal mimořádnou vytrvalost. Tato akce byla součástí destigmatizačního programu APA a může být inspirací i pro nás.

Společenská setkání

Zúčastnil jsem se též mnoha společenských setkání. Jako předseda Psychiatrické společnosti ČLS JEP jsem byl pozván Michelle Ribou na recepci ve střešní restauraci jednoho z údajně největších amerických hotelů Westin. Tématem řady hovorů byly (stejně jako na privátní recepci bývalého prezidenta APA Allana Tasmana v jeho reziden-

ci v Omni hotelu s výhledem na pracující studia CNN) podzimní volby funkcionářů Světové psychiatrické společnosti, kam evidentně chce na rozdíl od minulosti řada amerických kolegů proniknout. Náš výbor se již dříve rozhodl některé z nich podpořit (A. Tasman, E. Sorrel). Stejně tak podporujeme kandidaturu Livie Vavrušové na funkci regionálního zástupce WPA.

158. konference Americké psychiatrické společnosti byla skutečně poučná. 159. se bude konat ve dnech 20. – 25. 5. 2006 v Torontu.

Dodáno redakci: 13. 9. 2005

Prof. MUDr. Jiří Raboch, DrSc.

(Redakčně spolupracoval MUDr. Martin Anders, Ph.D.)

OZNÁMENÍ

V. česko-slovenská konference: Kvalitativní přístup a metody ve vědách o člověku

Ve dnech 23.–25. ledna 2006 se bude konat V. česko-slovenská konference s názvem „**Kvalitativní přístup a metody ve vědách o člověku**“, kterou organizuje Centrum adiktologie Psychiatrické kliniky I. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze spolu se svými partnery. Konference je věnována problémům aplikace a výuky kvalitativního přístupu a metod. Konference navazuje na předchozí úspěšné ročníky pořádané v letech 1999 až 2005 na stejné téma v Brně a Olomouci. Pátý ročník konference má podtitul „**Umění ve vědě – věda v umění**“. Kromě této tematické orientace programový výbor očekává psychologické, sociologické, filozofické či antropologické analýzy různých druhů uměleckých děl, vítány jsou rovněž kritické teoretické úvahy, referáty o terapeutickém a výchovném využití umění, dále interdisciplinární příspěvky. Jedním z cílů konference je fundovaná reflexe kvalitativního přístupu ve výzkumu člověka s ukázkami konkrétních empirických studií, tentokrát převážně se vztahující k fenoménu umění, eventuálně se dotýkající vztahu umění a vědy.

Uzávěrka přihlášek je 15. prosince 2005 (včasná registrace) a 15. ledna 2006 (pozdější registrace).

Bližší informace o konferenci, včetně formuláře a přihlášky, jsou k dispozici u Mgr. Matúše Šuchy, e-mail: msucha@post.cz. Aktuální informace a přihláška na adrese: www.adiktologie.cz.